

безпосередньо не бере участь. Такі відносини або мають велике значення для реалізації всієї фінансової політики (ринок корпоративних цінних паперів), або одна з сторін цих відносин – агент держави (фінанси державних підприємств).

Регулюючий фінансовий механізм визначає основні завдання в конкретному сегменті фінансів, не торкається прямо інтересів держави. Такий його різновид характерний для організації внутрішньогосподарських фінансових відносин на підприємствах. У цьому випадку встановлюється лише загальний порядок використання фінансових ресурсів, що залишаються після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Підприємство самостійно розробляє форми, види грошових фондів, напрями їх використання [9, с. 87].

Висновки

Ефективний механізм фінансового управління дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі і завдання, що стоять перед підприємством, сприяє результативному здійсненню функцій фінансового управління. Таким чином, вплив фінансів на економіку підприємства здійснюється через фінансовий механізм – складову частину господарського механізму, сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств. – К.: Знання КОО, 1999. – 412 с.

2. Белоглазова Г. Н., Романовский М. В. Финансы и кредит. – М.: Юрайт, 2011. – 609 с.

3. Бланк И.А. Управление денежными потоками. – К.: Ника-центр, 2002. – 576 с.

4. Дробозина Л.А., Окунева Л.П. Финансы. Денежное обращение. Кредит. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 479 с.

5. Кныш М.И., Пучков В.В. Стратегическое управление корпорациями. – СПб.: Культ-информпресс. – 2002. – 238 с.

6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 230 с.

7. Колчина Н.В. Финансы предприятий / Под ред. проф. Н.В. Колчиной. – М.: ЮНИТА, 2008. – 240 с.

8. Корпоративне управління: теорія та практика. Мальська М.П., Мандюк Н.Л., Занько Ю.С. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.

9. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.

10. Науково-практичний коментар Податкового кодексу України / І.Г. Андрущенко, С.М. Безрутенко, О.І. Клименко, Л.С. Селіверстова та ін. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2011. – Т. 3. – 308 с.

11. Сенчагов В. К. Экономика, финансы, цены: эволюция, трансформация, безопасность. – М.: ООО «АНКИЛ», 2010. – 1120 с.

12. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій. – К.: КНЕУ, 2004. – 566 с.

13. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

УДК 336.717.1:004] (477)

Л.С. СПИВАК,
к.е.н., доцент

Перспективи розвитку банківського карткового бізнесу в Україні

У статті розкрито економічну сутність здійснення операцій банків з платіжними картками. Здійснено аналіз сучасного стану вітчизняного ринку платіжних карток в Україні.

Ключові слова: банківські платіжні картки, міжнародні платіжні системи, безготівкові розрахунки, карткові продукти, високотехнологічні карткові інструменти.

Л.С. СПИВАК,
к.э.н., доцент

Перспективы развития банковского карточного бизнеса в Украине

В статье раскрыта экономическая суть проведения операций банков с платежными картами. Произведен анализ современного состояния отечественного рынка платежных карт в Украине.

Ключевые слова: банковские платежные карты, международные платежные системы, безналичные расчеты, карточные продукты, високотехнологические карточные инструменты.

L.S. SPIVAK,
c.e.s, associate professor

Prospects of Ukrainian banking card business development

In the article is revealed the economic substance of the bank card transactions. The analysis of the current state of Ukrainian payment card market is done.

Keywords: bank payment cards, international payment systems, non-cash payments, card products, high-tech card instruments.

Постановка проблеми. Платіжні картки все більше розповсюджуються в Україні, оскільки є одними з найбільш зручних інструментів здійснення безготівкових розрахунків. Перехід до масових безготівкових розрахунків дав змогу суттєво зменшити витрати щодо підтримки готівкового обігу та став

додатковим джерелом залучення коштів населення у національну економіку в цілому та банківський сектор зокрема.

Картковий ринок дуже динамічний: змінюються лідери, з'являються нові продукти і технології, незмінним лишається одне – він швидко розширюється за рахунок нових власни-

ків карток, нових емітентів, нових точок обслуговування. Слід зазначити, що такий сегмент банківської справи, як робота з платіжними картками, особливо гостро відчуває стан економіки, рівень життя людей і тому не може залишатися без уваги науковців. У зв'язку з цим важливою складовою стратегії розвитку банківських установ України повинна стати розробка і впровадження високотехнологічних карткових інструментів з метою динамічного розвитку ринку банківських послуг та забезпечення фінансової стійкості банківської системи в цілому.

Саме в цьому і полягає актуальність обраної теми дослідження, адже картковий бізнес в Україні має великі перспективи розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам розвитку ринку платіжних карток приділяється все більше уваги. Так, питанням розвитку системи безготівкового обслуговування за допомогою платіжних карток присвячені роботи таких науковців, як Ф. Бутинця, В. Кетечкова, В. Коваленко, О. Любунь, В. Міщенко, О. Роїної, Н. Слав'янської, С. Терехової, О. Шевчук, Н. Шульги, Я. Чайковського.

Метою статті є дослідження стану вітчизняного ринку платіжних карток, виявлення перспективних напрямків і механізмів їх застосування в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розглянути процеси становлення і розвитку банківських платіжних карток;
- проаналізувати діяльність банків України на ринку платіжних карток;
- окреслити напрямки майбутнього розвитку карткового бізнесу банків в Україні.

Виклад основного матеріалу. Останніми десятиріччями у всьому світі розвиток платіжних систем характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинених країн.

Одним із чинників зростання популярності цього інструмента поряд з перевагами, які він надає його користувачам та торговельним організаціям, є те, що у зростанні обсягів безготівкових розрахунків зацікавлені центральні банки, які отримують додатковий засіб для моніторингу і регулювання потоків грошової маси всередині країни, а також самі емітенти карток, які, окрім отримання грошової вигоди, стають володарями цінної інформації про споживчі переваги своїх клієнтів.

Проте шлях, який розвинені країни пройшли майже за сто років, пострадянські країни долають набагато швидше, приймаючи платіжні картки як необхідний атрибут сучасної економіки. І якщо ще якихось десять років тому кількість власників карток у Центральній та Східній Європі вимірювалася тисячами, сьогодні вона сягає десятків мільйонів.

Час виникнення платіжних карток не є визначеним. Головна причина полягає в тому, які картки ми маємо на увазі. В нашій країні навіть багато працівників банків, розмірковуючи про картки, помиляються в різних їх поняттях. Деякі говорять про банківські картки, дехто називає їх кредитними чи пластиковими, насправді всі ці поняття є різними. Коли ми говоримо про пластикові картки, то маємо на увазі лише матеріал, з якого вони зроблені. Коли про банківські картки –

уточнюємо, хто їх емітує. Говорячи про кредитні картки, ми можемо мати на увазі систему розрахунків між тим, хто є їх держателем, і тим, хто їх емітував, яким може бути не тільки банк, а й магазин чи страхова компанія та ін.

Картки міжнародних систем з'явилися в СРСР ще в 1969 році. Але це були картки, емітовані закордонними компаніями і банками. У Радянському Союзі почала створюватися мережа підприємств, що приймали ці картки як платіжний засіб. Угоду такого роду було підписано з компанією Diners Club. У 1974 році на ринку з'явилася American Express, а в 1975 році – VISA (тоді ще National Bank Americard Inc.) і Eurocard, у 1976 році – японська Japan Credit Bureau (JCB). З радянської сторони ці угоди підписувалися ВАТ «Інтурист», що і організувало розрахунки з використанням платіжних карток у валютних магазинах «Берізка» і готелях.

В Радянському Союзі першим банком, який випускав міжнародні кредитні картки, був Внешэкономбанк. У 1989 році він емітував «золоті» картки Eurocard. Але і дотепер невідомо, для кого вони були випущені і кому були потрібні. І на респекті, у вересні 1991 року була випущена перша радянська картка VISA. В Україні першим банком, хто представив платіжні картки і банкомати, був ПриватБанк. У 1996 році він став повноправним членом платіжної системи VISA і почав великомасштабну емісію платіжних карток.

Історія виникнення платіжних карток є дуже насиченою. А розпочалася вона саме в Сполучених Штатах Америки. В таблиці наводимо коротку характеристику історії виникнення платіжних карток.

Сьогодні переважна частина світового ринку платіжних карток контролюється двома найбільшими компаніями – VISA і MasterCard. Якщо поділити весь світовий ринок платіжних карток на сфери впливу основних гравців-платіжних систем, то спостерігатиметься наступне: на платіжну систему Visa припадає близько 57% ринку, на Europay/MasterCard – приблизно 26%, на American Express – близько 13%, на інші – лише 4%.

У сучасних умовах важливою проблемою постає виявлення тенденцій розвитку ринку платіжних карток. Український картковий ринок продовжує поступово розширюватися за рахунок нових держателів карток, емітентів, а також точок обслуговування, але існує проблема у визначенні пріоритетів карток різного класу, які мають властивості, що найбільшою мірою задовольняють споживачів України. Також проблемою сучасної української економіки є удосконалення грошово-кредитної системи, яка певною мірою залежить від організації та розвитку банківських платіжних інструментів, зокрема платіжних карток. На розвиток безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток негативно впливають: низький рівень купівельної спроможності населення; незацікавленість населення в користуванні платіжними картками; недостатній розвиток інфраструктури обслуговування платіжних карток; значні капіталовкладення для впровадження карткових розрахунків; додаткові витрати торговців на придбання та обслуговування обладнання, навчання персоналу.

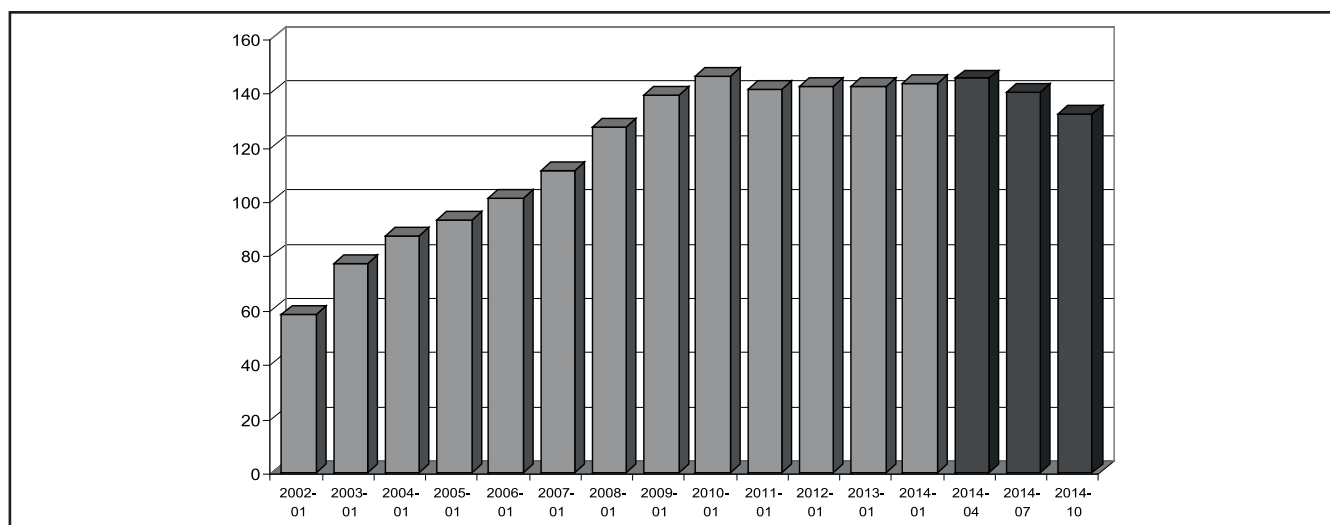
Отже, проаналізуємо розвиток ринку платіжних карток та діяльність банків на цьому ринку в Україні протягом 2009–2014 років. Аналіз базуватиметься, в основному, на відповідній звітності банків, що надається Національному банку України [8].

Історія виникнення платіжних карток

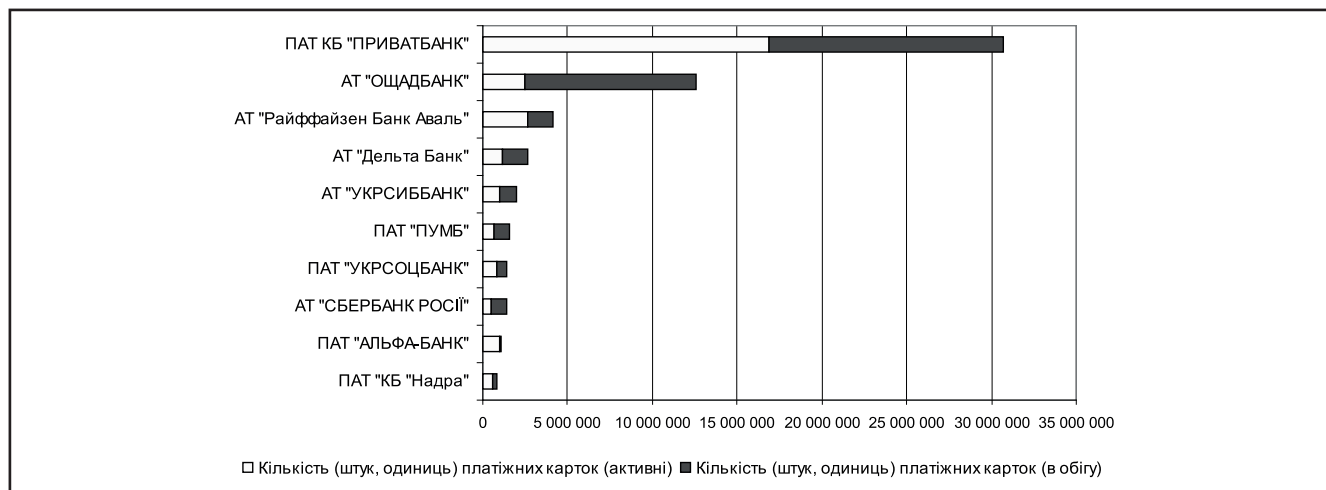
Рік	Коротка характеристика
1	2
1914	У США великі банки, магазини, промислові підприємства і нафтопереробні компанії почали видавати своїм надійним і постійним клієнтам спеціальні картонні картки
1928	Бостонською компанією Farrington Manufacturing були вперше випущені картки у вигляді металевих пластинок
1936	З'явилися об'єднання підприємств, які дали згоду кредитувати постійних клієнтів
1946	Джон С. Біггінс розробив кредитну систему Charge-it. Вона являла собою розписки, якими клієнти могли розраховуватися в місцевих магазинах за дрібні покупки
1949	Створена система Diners Club, що стала першою масовою універсальною платіжною картовою системою
1951	Diners club видали першу ліцензію на існування свого імені і схеми у Великій Британії
1958	Була започаткована система Carte Blanche – приватна картка корпорації готелів Hilton
01.10.1958	Випущена перша картка American Express
1958	Почали програми кредитних карток Bank of America, Chase Manhattan і Marine Midland Trust
1965	Британська асоціація готелів і ресторанів об'єдналася з Rikskort, в результаті чого була створена Eurocard International
1966	Bank of America почав видавати ліцензії на свою систему іншим банкам
1966	У США виникла компанія Interbank Card Association
1970	Створена National Bank Americard Inc.
1974	Interbank Card Association підписали угоду з британською системою Accessed, що входила в асоціацію Eurocard
1977	National Bank Americard Inc. отримала назву VISA USA Inc., потім VISA International, а в 2007 році – VISA Inc.
1979	Interbank Card Association отримала назву MasterCard.
1981	MasterCard вперше запроваджує золоту банківську картку.
1991	Випущена перша радянська картка VISA
1992	Злиття Eurocard International із платіжною системою Eurochak. Нова організація стала називатися Europay International
1996	ПриватБанк став повноправним членом платіжної системи Visa і почав великомасштабну емісію платіжних карток в Україні
1996	Europay, MasterCard та VISA запроваджують міжнародний стандарт для банківських чіпових карток під назвою EMV
2000	платіжні термінали забезпечують комунікацію за допомогою GPRS, радіо-частот або bluetooth
2002	MasterCard тестує безконтактну чіпову картку PayPass
2005	MasterCard та VISA узгодили стандарт для безконтактних чіпових карток

Станом на 1 жовтня 2014 року 132 банки (79,5% від загальної кількості, які мають банківську ліцензію) є членами внутрішньодержавних і міжнародних картових платіжних систем та здійснюють емісію й еквайринг платіжних карток. Загалом з 2002 року їх кількість зросла на 74 установи, тобто більш як удвічі (див. рис.1).

На рис. 2 показані дані десяти банків-лідерів учасників платіжних систем щодо кількості платіжних карток та інфраструктури їх обслуговування станом на 01.10.2014. З наведених даних видно, що за результатами трьох кварталів 2014 року лідерство з випуску карток залишається за ПриватБанком, який на 1 жовтня 2014 року емітував 30,7 млн.

Рисунок 1. Динаміка зростання кількості банків, які здійснюють емісію та еквайринг платіжних карток (одиниць) за період 2002–2014 років [6]

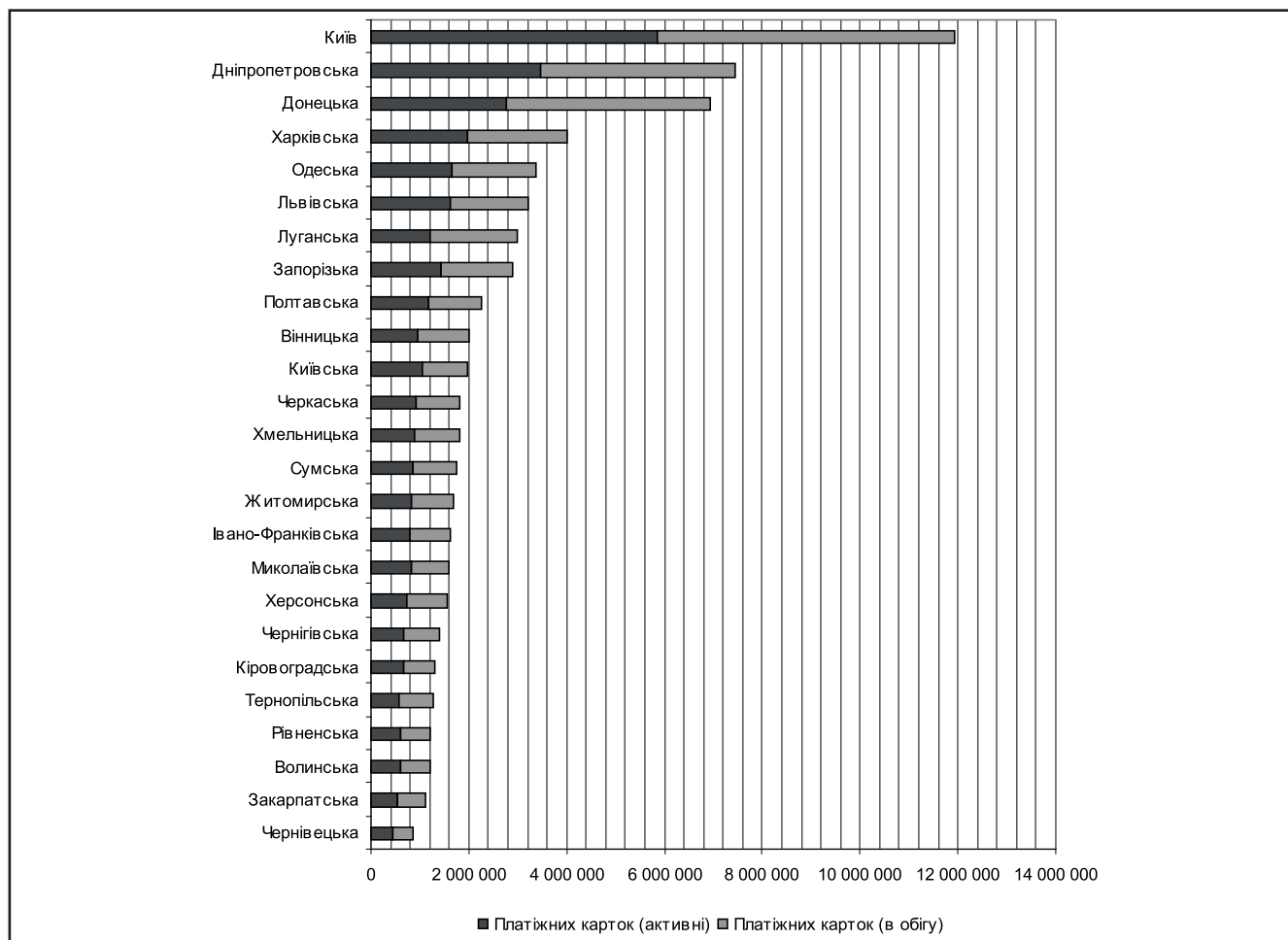
Рисунок 2. Топ-10 банків за кількістю емітованих платіжних карток (одиниць) станом на 01.10.2014. [6]

карток, з яких 16,9 млн. – активні. На другій і третій позиціях знаходяться відповідно Ощадбанк з 12,6 млн. карток (з них активних лише 2,5 млн.) та «Райффайзен банк Аваль» з 4,1 млн. карток (2,6 млн. активних).

Серед банків у 2014 році найдинамічніше нарощували емісію платіжних карток АльфаБанк, Дельта Банк та Ощадбанк. Шість банків станом на 01.10.2014 р. емітували від 1 млн. до 3 млн. шт. платіжних карток: Дельта Банк – 2 615 тис. шт., УкрСиббанк – 1 964 тис. шт., ПУМБ – 1 549 тис. шт., Ук-

рсоцбанк – 1 435 тис. шт., Сбербанк Росії – 1 412 тис. шт. та АльфаБанк – 1 116 тис. шт. Ще двадцять дев'ять банків на 01.10.2014 емітували від 100 тис. шт. до 1000 тис. шт. платіжних карток.

У географічному розрізі варто відмітити, що максимальна кількість карток, як і раніше, припадає на Київ – майже 12 млн. карток, 5,8 млн. з яких – активні. З початку 2014 року кількість активних карток Києва зросла на 11,7%, або на 595 тис. шт. (рис. 3).

Рисунок 3. Регіональна структура платіжних карток в Україні станом на 01.10.2014 [6]

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таким чином, у Києві не лише видано, а й активно працює майже 18% карток країни – при тому, що зареєстроване у ньому населення складає всього 6% населення України (за даними 2013 року) або менше 8% від населення України без врахування АР Крим та всього Донбасу.

Також у топ–5 лідерів за кількістю активних платіжних карток закономірно ввійшли всі інші області з містами–мільйонерами: Дніпропетровська (3,484 млн.), Донецька (2,759 млн.), Харківська (1,988 млн.) та Одеська (1,669 млн.). Разом у вказаних областях та Києві видано майже половину всіх карток України (47%).

Регіонами з найбільш низькою чисельністю активних платіжних карток на відповідну дату стали західні найменш урбанізовані регіони: Чернівецька (432 тис.), Закарпатська (546 тис.) і Тернопільська (582 тис.) області.

Також варто зазначити, що регіональний приріст чисельності активних платіжних карток за перші три квартали 2014 року був відмічений тільки у чотирьох сусідніх центральних регіонах України. Власне, окрім Києва значним збільшенням кількості карток, за якими активно проводяться операції, відмітилася тільки Київська область (+6,9% або +67 тисяч карток). А також мінімальний, ледь помітний приріст – всього на 1–3 тисячі карток на весь регіон – продемонстрували Чернігівська (+0,5%) та Черкаська області (+0,1%).

У той же час лідерами за абсолютним регіональним зниженням кількості активних карток закономірно стали Донецька область (мінус 670 тис. карток, або 20%) та Луганська область (мінус 417 тис. карток, або мінус 26%). Таким чином, перестали проводитися операції більш, ніж по мільйону платіжних карток, що видані у обох областях Донбасу.

Станом на 01.10.2014 загальна кількість платіжних карток, термін дії яких не закінчився, становила 69 754 тис.шт., з них кількість платіжних карток, за якими була здійснена хоча б одна операція протягом останніх трьох місяців, зменшилась з початку року на 6,8%: з 35 622 тис. шт. до 33 197 тис. шт.

Із загальної кількості активних платіжних карток (33 197 тис. шт.) на корпоративні картки припадає близько 1,02% (340 тис. шт.), а на особисті – 98,98% (32 856 тис. шт.). Порівняно з 2013 роком у 2014–му році зменшилась кількість як корпоративних платіжних карток – на 50 тис. шт., або на 12,8%

(з 390 тис. шт. до 340 тис. шт.), так і особистих – на 2 376 тис. шт., або на 6,7% (з 35 232 тис. шт. до 32 856 тис. шт.) [5].

За видами носіїв інформації в загальному обсязі емітованих банками карток досі домінують картки з магнітною смугою – 91% (30 355 тис. шт.). Роста кількість карток з магнітною смугою і чіпом – 6% (2 143 тис. шт.), а кількість карток тільки з чіпом – падає до 2% (503 тис. шт.). На платіжні картки, що використовуються для розрахунків у мережі Інтернет, прийшовся 1% (195 тис. шт.) (див. рис. 4).

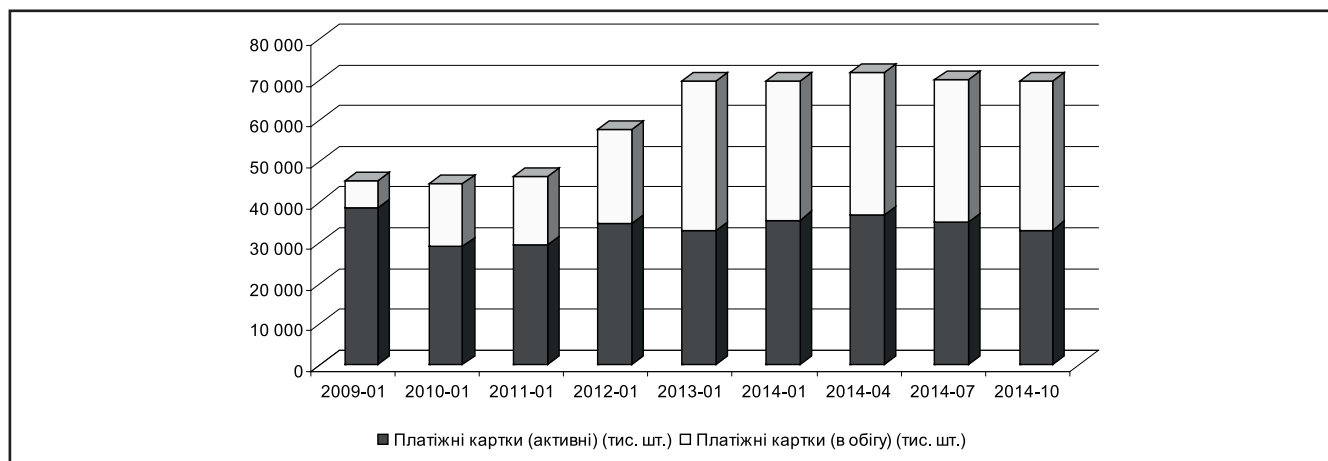
Види платіжних карток за типами носія інформації станом на 01.10.2014 [5].

Переважає більшість карток із чіпом – це картки НСМЕП. Картки з магнітною смугою і чіпом, здебільшого, є картками міжнародних платіжних систем Visa та MasterCard. Як правило, банки емітують традиційні картки з магнітною смугою для реалізації масових зарплатних проектів, тоді як картки преміум–сегмента випускають із чіпом і магнітною смугою.

Дані останніх років свідчать, що безпека карткових операцій та запроваджене міжнародними платіжними системами правило перенесення відповідальності, згідно з яким із двох учасників транзакції (емітента і еквайра) відповідальність за шахрайство несе той, хто не перейшов на чіпи, враховуючи, що переважна більшість операцій з використанням карток – це операції з отримання готівки у власній інфраструктурі банку–емітента, не є критичними для переходу на чіп для емітентів. Практика українських банків підтверджує: ніякі штучні методи впливу на ринок не гарантують його динамічного розвитку – єдиним дієвим чинником є вигода для клієнта і самого банку.

На жовтень 2014 року банками було емітовано 7 894 тис. шт. (23,8 %) активних карток із кредитною функцією і 25 302 тис. шт. (76,2 %) з дебетовою функцією. Протягом 2014 року темпи зниження емісії карток із кредитною функцією були вищими, ніж карток із дебетовою функцією, зокрема кількість перших впала на 899 тис. шт., а других знизилась – на 1 526. При цьому слід взяти до уваги, що за методологією складання звітності, встановленою Національним банком України, до карток із кредитною функцією банки не повинні включати дебетові картки з можливістю надання овердрафту.

Загальна кількість активних платіжних карток (за якими протягом трьох місяців була здійснена хоча б одна операція), емітованих українськими банками, за три квартали 2014

Рисунок 4. Динаміка зростання/спадання кількості карток, емітованих українськими банками за період 2009–2014 років [5]

року зменшилася на 2 425 тис. шт., або на 6,8% (з 35 622 тис. шт. до 33 197 тис. шт.).

Порівняно з 2012 роком у 2013 році:

кількість операцій із застосуванням платіжних карток, емітованих українськими банками, збільшилась майже на 266 млн. (24,8%) і становила понад 1 339 млн., при цьому сума операцій зросла на 174,5 млрд. грн. (23,5%) і становила понад 916 млрд. грн.;

обсяг операцій з отримання готівки збільшився на 107 млрд. грн. і становив понад 756 млрд. грн. (83% від загальної суми операцій за картками), безготівкових платежів – на 67,5 млрд. грн. і становив понад 159 млрд. грн. (17% від загальної суми операцій за картками).

Як і у 2012, у 2013 році темпи приросту торгівельної платіжної інфраструктури були вищими за темпи збільшення кількості банкоматів і платіжних карток, але у 2013 році призупинився приріст платіжних карток. Зокрема, в 2013 році кількість банкоматів, що обслуговують платіжні картки, збільшилася на 4 198 штук, або на 11,6% (з 36 152 шт. до 40 350 шт.).

Однією з головних подій на ринку платіжних карток можна вважати те, що, нарешті, були остаточно введені зміни, які повинні дозволити українцям і гостям країни розплатуватися картою в будь-якій торговельній точці. Зокрема, у червні 2011 року Кабінет Міністрів вніс зміни в порядок ведення торговельної діяльності й правила торговельного обслуговування населення, згідно з чим усі підприємства роздрібної торгівлі й громадського харчування повинні бути оснащені POS-терміналами й забезпечити покупцям можливість оплачувати товари й послуги платіжною картою.

Висновки

Отже, сьогодні картки є не тільки платіжним інструментом, а й певним соціальним явищем, оскільки полегшують доступ до зарплат, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат. Для розвитку ринку платіжних карток, перш за все, необхідно викликати довіру спільноти, підвищити ефективність картових технологій за допомогою маркетингу фінансових послуг із забезпечення торговельно-сервісних підприємств консультаціями і супроводженням у процесі обслуговування за платіжними картками, безоплатним наданням витратних матеріалів та обладнання протягом усього періоду співпраці, проведенням навчання з персоналом тощо. Також необхідно дещо спростити або вдосконалити механізм користування платіжними картками, так як для людей похилого віку цей механізм є не дуже зручним, розробити захист платіжних карток від при-

родних чинників. І за змоги більш розширити мережу безготівкових банківських пристроїв, а особливо у торговельних мережах, бо ще не всюди можна розраховуватись платіжною картою. Український картовий ринок дуже динамічний: змінюються лідери, з'являються нові продукти і технології, – незмінним залишається лише одне: він швидко розширюється за рахунок нових держателів карток, емітентів і точок обслуговування, але все ще не в достатній кількості. Для багатьох комерційних банків платіжні картки стали новим напрямом бізнесу, ефективним фінансовим інструментом.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 № 2346-III (зі змінами та доповненнями) // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14/>
2. Постанова Кабінету Міністрів від 29 вересня 2010 р. № 878 «Про здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) з використанням спеціальних платіжних засобів» // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/878-2010-%D0%BF>
3. Постанова Національного банку України № 492 «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» від 12.11.2003 (зі змінами та доповненнями) // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
4. Постанова Національного банку України № 705 «Про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням» від 05.11.2014 (зі змінами та доповненнями) // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=11879692>
5. Види платіжних карток, які емітовані українськими банками // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=44657>
6. Дані у розрізі банків щодо кількості платіжних карток, платіжних пристроїв та кількості підприємств торгівлі/сфери послуг // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=54927>
7. Загальні дані про кількість клієнтів, платіжних карток та платіжних пристроїв // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=44655>
8. Загальні показники розвитку ринку платіжних карток в Україні // http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219
9. Зручний і безпечний засіб для розрахунків – платіжна картка. Поради банкірів // http://www.anticyber.com.ua/news_detail.php?id=70
10. Украина поддерживает тренд бесконтактных платежей // http://payspacemagazine.com/ukraine-supports-trend-of-cashless-payments.html?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+Payspacemagazine+%28Payspacemagazine%29
11. MasterCard (офіційний сайт) // <http://www.mastercard.com/us/company/en/>

УДК 658.8: 664 (045)

В.В. КАПРАВІЙ,
к.с.–г.н., доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
А.Б. БОНДАРЧУК,
бакалавр, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Використання ефекту Торстейна Веблена з метою збільшення обсягів реалізації товарів демонстративного споживання в умовах споживчої кризи

У статті розглянуто вплив споживчої кризи на функціонування підприємств, що спеціалізуються на реалізації продуктів та послуг, для яких характерне демонстративне споживання, та запропоновано ряд маркетингових заходів, впровадження яких дозволить істотно збільшити обсяги збуту.